

Vieraslaji-info Toholampi 12.8.2025

Karoliina Tunkkari
**Keskipohjalaiset Kestävät kylät-
hanke**

Mikä vieraslaji?

Vieraslaji on kasvi, eläin tai muu eliölaji, joka on ihmisen myötävaikutuksella siirtynyt alueelle, johon se luontaisesti ei olisi päässyt leviämään.

Ihmisen avulla vieraslaji pääsee yli luontaisista leviämiseiteistä, kuten merestä, mantereesta tai vuoristosta, josta se ei muuten pääsisi.

Ihmisen myötävaikutus voi olla tahallista tai tahatonta.

**MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO**

Vieraslaji vs. haitallinen vieraslaji

Vieraslaji

On levinnyt luontaisen leviämisalueensa ulkopuolelle ihmisen tahallisella tai tahattomalla myötävaikutuksella.

Haitallinen vieraslaji

Vieraslaji, joka uhkaa luonnon monimuotoisuutta ja alkuperäistä lajistoa.

Tulokaslaji

Eliölaji, joka leviää uudelle alueelle omin avuin.

MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO

Kansallinen tai EU:n vieraslajiluettelo

Osa haitallisista vieraslajeista kuuluu joko kansalliseen tai EU:n vieraslajiluetteloon.

Luetteloon kuuluvia eliölajeja ei saa päästää ympäristöön, tuoda maahan, kasvattaa, kuljettaa, välittää, saattaa markkinoille, myydä tai luovuttaa.

Luetteloon kuuluvia eliölajeja ei saa päästää ympäristöön, tuoda maahan, kasvattaa, kuljettaa, välittää, saattaa markkinoille, myydä tai luovuttaa.

Komealupiini

Lupinus polyphyllus

Kansallisesti haitalliseksi säädetty vieraslaji.

Hernekasvi, sitoo typpeä → pystyy menestymään vähäravinteisellakin paikalla -> rehevöittää kasvupaikkansa, jolloin niittykasvit ja niillä elävät hyönteiset joutuvat väistymään.

Lisääntyy pääosin siemenestä, ja leviää niiden avulla tehokkaasti tienvarsiniittojen, maa-aineksen ja puutarhajätteen mukana.

Siitepölyn sisältämä lupaniini voi haitata pölyttäjien lisääntymistä.

Haittaa paikallisia päiväperhospopulaatioita, koska ei kelpaa ravintokasviksi aikuisille eikä toukille. Sen on todettu myös vähentävän hyönteisten kokonaismäärää.

**MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO**

Lupiinin torjunta

Maaperässä säilyvän siemenpankin vuoksi torjunta on hidasta.

Kukkien katkaisu/niitto ennen kuin ehtivät muodostamaan siemeniä.

Koko kasvin niitto läheltä maanrajaa 2-4 krt kasvukaudessa heikentää kasvuston elinvoimaa ajan myötä. → niittojätteen poisto, jolloin se ei jää rehevöittämään kasvupaikkaa.

Jos kasveja on vain vähän, ne voi poistaa myös kaivamalla juurakot maasta. Komealupiinilla on pystyjuuri, se ei leviä rönsyjen tai maavarren avulla. Maanpinnan rikkominen idättää paikalle kertyneestä siemenpankista uusia kasveja. → tarkkailu ja jatkotorjunta

Niittojätteen ja siemenettömät kukinnot voi kompostoida. Siemeniä sisältävät kasvijätteet kaksinkertaisessa säkissä polttokelpoiseen sekajätteeseen.

Jättipalsami

Impatiens glandulifera

Säädetty haitalliseksi vieraslajiksi koko EU:n alueella

Siemenlevintäinen, yksivuotinen rehevien ja kosteiden kasvupaikkojen kasvi, ei viihdy karuilla ja kuivilla paikoilla.

Ampuu siemeniä jopa 7 metrin päähän emokasvista. Siemenpankki säilyy maassa 2-4 vuotta.

Muodostaa laajoja yhden lajin kasvustoja, heikentää lajiston monimuotoisuutta.

Kilpailee pölyttäjäistä alkuperäisen lajiston kanssa.

MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO

Jättipalsamin torjunta

Heikon juuristonsa vuoksi helppo kitkettävä

Niitto ja kitkentä ennen kukintaa 2-4 krt kasvukauden aikana → siemenpankki ei lisäännä → kasvusto häviää muutaman vuoden torjunnan jälkeen.

Laiduntaminen tai kuumahäyrykäsittely käy myös jättipalsamin torjuntakeinoksi.

Ennen torjuntaa varmistettava tunnistus, voidaan sekoittaa alkuperäislajistoomme kuuluvaan lehtopalsamiin (l. noli-tangere).

MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO

Kurtturuusu

Rosa rugosa

Kansallisesti haitalliseksi säädetty vieraslaji.

Kurtturuususta jalostetut tarhakurtturuusut (Rosa rugosa-Ryhmä) eivät ole sääntelyn piirissä.

Leviää niin maavarsistonsa, kuin juurenpalasten ja siementen välityksellä.

Muodostaa esimerkiksi hiekkarannalla läpitunkemattoman tiheikön, ja syrjäyttää täysin alkuperäisen rantalajiston. → suora tai välillinen haitta kasveissa elävälle hyönteislajistolle

Kurtturuusun torjunta

Alasleikkaus oksasaksilla/raivaussahalla, jonka jälkeen juurakkojen kaivaminen maasta. Isot kasvustot on järkevintä poistaa koneellisesti.

→ seuranta ja jatkotorjunta on tarpeen, koska maahan jää aina juurenkappaleita.

Näivetyksen menetelmä:

→ kasvusto leikataan 20-30 cm tapeille, jolloin kasvi keskittää kaiken kasvun niihin, eikä tee juurivesoja.

→ tappeihin kasvavat versot nypitään irti aina kun niitä tulee.

→ versot nypitään parin vuoden ajan, kunnes koko kasvi on näivettynyt hengiltä.

...kurtturuusun torjunta jatkuu...

Kasvuston voi myös leikata alas, ja peittää tukevalla pressulla 2-3 vuoden ajaksi. Reunoilta kasvavat juurivesat kiskotaan pois.

Muista lajintunnistus ennen torjuntatoimiin ryhtymistä!
Kurtturuusu on mahdollista sekoittaa esimerkiksi saariston alkuperäislajistoon kuuluviin himmeäorjanruusuun (*Rosa caesia*) ja heleäorjanruusuun (*Rosa vosagiaca*)

Jättiputki-ryhmä

Heracleum persicum-Ryhmä

EU:ssa haitalliseksi säädetty vieraslaji

Armenian-, persian- ja kaukasianjättiputket kuuluvat kaikki tähän ryhmään.

Lisääntyvät vain siemenistä, jotka ovat hyvin itäviä ja säilyvät maassa itävinä useita vuosia.

Kaukasian- ja armenianjättiputket kierroltaan kaksivuotisia, kasvi kuolee kukittuaan kerran.

Persianjättiputki on monivuotinen ja voi kukkia monta kertaa, saavuttaa sukukypsyyden aikaisintaan vasta kolmantena vuonna.

Muodostaa laajoja kasvustoja, tukahduttaa muut kasvit alleen → haittaa luonnon monimuotoisuudelle suoraan ja välillisesti.

Terveyshaitat, kasvineste joutuessaan iholle aiheuttaa auringonvalon kanssa reagoidessaan vakavia iho-oireita. Allergiset oireet mahdollisia myös kasvuston lähellä oleskelusta.

Jättiputken torjunta

Torjunnan aloitus jo keväällä kun kasvit ovat pieniä.

Mekaaniseen torjuntaan monia keinoja.

- yksittäisten kasvien kaivaminen maasta pistolapiolla
- niitto → helpointa ja turvallisinta, kun kasvusto on matalaa
- peittäminen → kasvin näivettäminen
- kukintojen katkaisu estää tuottamasta lisää siemeniä.

Torjunta-aineiden käyttö harkiten etenkin laajoissa esiintymissä kasvien ollessa nuoria. Ei vesistöjen tai lasten leikkipaikkojen läheisyydessä.

Lisääntymiskyvyttömän kasvijätteen voi kompostoida. Siemenet ja niitä sisältävät kukinnot polttokelpoiseen sekajätteeseen, tai kunnan ohjeistuksen mukaiseen hävitykseen.

Pilvinen sää paras torjuntatoimiin.

Suojavarusteet → iho, silmät ja hengitystiet on suojattava kasvia käsiteltäessä.

Jos kasvinestettä joutuu iholle, pesu vedellä ja saippualla välittömästi. Suurten ihoalueiden jouduttua kosketuksiin kasvinesteen kanssa on syytä hakeutua lääkäriin.

Viitapihlaja-angervo

Sorbaria sorbifolia

Kansallisesti haitalliseksi säädetty vieraslaji

Leviää tehokkaasti laajalle ja syväälle maahan ulottuvan maavarsistonsa avulla. Jotkut lajikkeet tekevät myös siemeniä.

Peittävät, tiheät kasvustot estävät muiden lajien valonsaantia, vaikuttaa heikentävästi lajien moninaisuuteen.

Hävittämistä hankaloittaa kasvin hyvä leikkaamisensieto ja laaja juuristo

Alasleikkaus 2-3 kertaa kasvukaudessa näivettää kasvuston vähitellen.

Juurakoita voi myös kaivaa maasta.

Alasleikatun kasvuston voi myös tukahduttaa peittämällä.

MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO

Japanin- ja sahalinintatar

Reynoutria japonica, *R. sachalinensis*

EU:ssa haitalliseksi säädettyjä vieraslajeja.

Leviää pienistäkin maavarren kappaleista.

Juuristo ulottuu jopa 3 metrin syvyyteen ja leveyssuunnassa maavarret voivat olla 5-6 metrin mittaisia.

Valoisilla paikoilla voi muodostaa täysin vallitsevan kasvuston.

Voimakkaan juuriston vuoksi hävittäminen on hidasta.

**Mekaanisen hävittämisen (niitto, laidunnus, peittäminen)
lisäksi isojen kasvustojen hävittäminen torjunta-aineilla niiden
käyttöön soveliaissa kohteissa voi olla järkevin vaihtoehto.**

Kanadanpiisku

Solidago canadensis

Kansallisesti haitalliseksi säädetty vieraslaji.

Lisääntyy siemenistä ja juurakonkappaleista.

Muodostaa usein laajoja, pitkäikäisiä kasvustoja.

Voimakas kilpailija, syrjäyttää alkuperäistä lajistoa, kilpailee pölyttäjistä.

Ennen torjuntaa opeteltava erottamaan ainoasta kotoperäisestä piiskusta, kultapiiskusta (*S.virgaurea*)

Torjunta tehokkainta niittämällä kasvusto kahdesti kesässä peräkkäisinä vuosina. Kasvin elinvoima näivetty vähitellen. → ei vaikeasti hävitettävää kasvijätettä kuten siemeniä tai juurakoita sisältävää kasvustomassaa.

Supikoira

Nyctereutes procyonoides

EU:ssa haitalliseksi säädetty vieraslaji.

Kaikkiruokainen, menestyy hyvin monenlaisissa elinympäristöissä.

Muodostaa uhan maassa pesiville linnuille.

Levittää rabiasta ja loistauteja, kuten kapia, ekinokokkoosia, trikinelloosia ja neosporaa.

Poistopyynnin oltava vuosittain toistuvaa ja intensiivistä. → liikkuvaisella ja tuottoisalla lajilla pyynnin hyöty nollautuu noin vuodessa.

Pyydystämiseen ja tappamiseen sovelletaan metsästyslaissa ja -asetuksessa annettuja rauhoittamattomia eläimiä koskevia säännöksiä.

MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO

Minkki

Neogale vison

EU:ssa haitalliseksi säädetty vieraslaji
Haitallinen etenkin vesilintukannoille.

Tautiriski → kantaa
koronavirustyyppiä, joka tarttuu myös
ihmiseen.

Tehopyynti merkittävä keino etenkin
ulkosaariston lintukantojen suojelussa

Pyydystämiseen ja
tappamiseen sovelletaan
metsästyslaissa ja -asetuksessa
annettuja rauhoittamattomia
eläimiä koskevia säännöksiä.

KIITOS!

Maaseudun Sivistysliitto Keskipohjalaiset Kestävät kylät-hanke

Karoliina Tunkkari
Kyläkehittäjä
+358 40 662 4345
karoliina.tunkkari@msl.fi

**Esityksessä lähteenä käytetty tekstin ja kuvien osalta
vieraslajit.fi-sivustoa**

MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO